लहान व मध्यम शहरामधील शासकीय जमिनींवरील अतिक्रमण निष्कासित / नियमित करण्याकरीता सुचना देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक:- एमयुएम-२०२५/प्र.क्र.११८/नवि-१७
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
४ था मजला, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १९ नोव्हेंबर, २०२५

<u>संदर्भ</u> :- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.एलईएन १०९९/प्र.क्र.२७/ज-१, दि.२८ सप्टेंबर १९९९.
२) शासन निर्णय,महसूल व वन विभाग क्र.एलईएन १०/२००१/प्र.क्र.२२५/ज-१, दि.०४ एप्रिल, २००२.
३) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग क्र.एमयुएम-२०२५/प्र.क्र.११८/नवि-१७, दि.०२ एप्रिल, २०२५.

शासन परिपत्रक:-

मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दि.०९.०१.२०२५ रोजी आयोजित बैठकीमध्ये नगर विकास विभागांतर्गत नवि-२ उपविभागाचा १०० दिवसाच्या नियोजन आराखड्यास मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी मान्यता दिलेली आहे. सदर आराखड्यात "लहान व मध्यम शहरामध्ये शासकीय जमिनीवरील अतिक्रमण नियमित करणे, अथवा सदर जमिनी भाडेपट्टयाने देऊन नियोजित शहर विकासास चालना देणे व त्यायोगे नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना प्राप्त होणाऱ्या विकास निधी व मालमत्ता कराद्वारे त्यांचे उत्पन्न वाढविण्याच्या अनुषंगाने धोरण तयार करणे." या बाबीचा समावेश आहे.

२. त्याअनुषंगाने संदर्भाधीन क्रमांक ३ येथील शासन निर्णयान्वये समिती गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीस राज्यातील महानगरपालिका, नगरपरिषदा/नगरपंचायती अंतर्गत महसूल व वन विभाग, ग्रामविकास विभाग तसेच नगर विकास विभाग व इतर विभागाच्या शासकीय मालकीच्या जमिनीवर अतिक्रमण करण्यात आले आहे, अशा जमिनीवरील अतिक्रमण निष्कासित करून अथवा नियमित करण्याकरीता उपलब्ध धोरणाच्या अनुषंगाने कार्यवाही करणे आवश्यक असल्याचे निदर्शनास आले. त्यामुळे लहान व मध्यम शहरामधील शासकीय जमिनींवरील अतिक्रमण निष्कासित /नियमित करण्याबाबत खालीलप्रमाणे सुचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

अ. i) शासकीय जमिनीवरील अतिक्रमण निष्कासित करणे, नियमित करणे याकरीता महसूल व वन विभागाद्वारे संदर्भाधिन क्रमांक १ व २ च्या शासन निर्णयान्वये धोरण निश्चित करण्यात आले आहे. राज्यातील ज्या विभागांच्या जमिनींकरीता याबाबत स्वतःचे धोरण नसेल, त्या जमिनींकरीता महसूल व वन विभागाचे धोरण लागू होते.

ii) काही विभागांनी जसे की, ग्रामविकास विभाग, कृषि व पदुम विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग आणि सार्वजनिक बांधकाम विभागाने त्यांच्या जमिनीवरील अतिक्रमण निष्कासित करणे / नियमित करणे याबाबतची धोरणे निश्चित केली आहेत. सदर धोरणे त्या त्या विभागाच्या जमिनींकरीता लागू होतात.

iii) या अनुषंगाने राज्यातील लहान व मध्यम शहरातील शासकीय जमिनीवरील अतिक्रमणे नियमित करणे अथवा निष्कासित करणे याकरीता सदर धोरणांचा अभ्यास करुन राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांच्या मालकीच्या जमिनींकरीता नगर विकास विभागाच्या धोरणानुसार कार्यवाही करावी. इतर विभागांच्या मालकी असलेल्या जमिनीकरीता त्या-त्या विभागांच्या धोरणानुसार तातडीने कार्यवाही करावी. व ज्या विभागांचे जमिन अतिक्रमण निष्कासित /नियमित करणे याबाबत धोरण निश्चित नाही त्या विभागांनी महसूल व वन विभागाने निश्चित केलेल्या धोरणानुसार जमिनीवरील अतिक्रमण निष्कासित करणे / नियमित करण्याच्या अनुषंगाने तातडीने कार्यवाही करावी.

ब. विविध प्रकल्पांसाठी शासकीय जमिनी उपलब्ध होण्याकरीता सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्याचप्रमाणे महसूल व वन विभाग, कृषी व पदुम विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, ग्रामविकास विभाग, गृहनिर्माण विभाग या विभागांनी त्यांच्या मालकीच्या शासकीय जमिनीवरील अतिक्रमण निष्कासीत अथवा नियमित करण्याकरीता उपलब्ध धोरणांचा आधार घेवून शासकीय जमिनी अतिक्रमणमुक्त करण्याची तातडीने कार्यवाही करावी.

३. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून, त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५१११९१३४१२७७२२५ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

VIDYA RAMAPPA HAMPAYYA

Digitally signed by VIDYA RAMAPPA HAMPAYYA
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=URBAN DEVELOPMENT DEPARTMENT,
2.5.4.20=7b40f543d9d95d4cad6707bb7eae1089289d9878b7cb34418f111566e3223ba1, postalCode=400032, st=Maharashtra,
serialNumber=A94EF1B631F4673B829AC9ADBEB5B0DDABD086A7544E3FDF47CD7A011FF7EA40, cn=VIDYA RAMAPPA HAMPAYYA
Date: 2025.11.19 13:43:04 +05'30'

(विद्या हम्पय्या)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.

२) मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

३) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

४) मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) महोदय यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५) मा.राज्यमंत्री (नगर विकास) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६) मा.मुख्य सचिव यांचे सह सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
७) अपर मुख्य सचिव (नवि-१) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
८) अपर मुख्य सचिव (नवि-२) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
९) अपर मुख्य सचिव, महसूल व वन विभाग मंत्रालय, मुंबई
१०) अपर मुख्य सचिव, गृहनिर्माण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय,मुंबई
१२) अपर मुख्य सचिव, कृषी विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३) प्रधान सचिव, ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१४) प्रधान सचिव, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५) प्रधान सचिव ,पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय,मुंबई
१६) सचिव, पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७) आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, बेलापूर, नवी मुंबई
१८) सर्व जिल्हाधिकारी.
१९) मुख्याधिकारी (सर्व नगरपरिषद, नगरपंचायत).
२०) विभागाचे कार्यासन नवि-१४,नवि-२०
२१) निवडनस्ती नवि-१७.